

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО САДІВНИЦТВА

В. Г. Гаврилюк, заст. директора з організаційної
та інноваційної діяльності
Інститут садівництва НААНУ

Останнім часом в Україні намітилася тенденція до збільшення площ під органічним виробництвом, яке, базуючись на фундаментальних засадах теорій фізичної економії та сталого розвитку, відповідає ключовим критеріям соціально-економічної й екологоорієнтованої моделі агроекономічного зростання.

Чимало вітчизняних і зарубіжних науковців сходяться на думці, що світовий економічний розвиток у перспективі має націлюватися на збалансування економічних, екологічних і соціальних потреб людства

та ґрунтуватися на ноосферній концепції, прикладною складовою якої є органічне сільське господарство [1, с. 52].

Питання розвитку органічного виробництва досить широко висвітлені у працях В. Артиша, Р. Безуса, Ю. Лупенка, Є. Милованова, О. Скидана, О. Ходаківської, О. Шкуратова та ін.

Відповідно до теорії порівняльних переваг [2, с. 142] органічне сільське господарство можна охарактеризувати як вид діяльності, спрямований на використання нових агротехнологій, які не завдають шкоди довкіллю, сприяють відтворенню родючості ґрунтів та є безпечними для життя й здоров'я людини і тварини. Органічне виробництво у концептуальному відношенні цілком відповідає екологічним та соціальним викликам сьогодення, оскільки воно уособлює в собі таку форму ведення сільського господарства, яка ставить знак рівності між категоріями „економічний зиск”, „соціальна відповідальність” та „екологічна безпека”.

У 2016 р. в Україні сертифіковано близько 421,5 тис. га сільськогосподарських угідь, з яких близько 82 % становить рілля, 12 – пасовища та 2 % – багаторічні насадження [3, с. 37].

В окремих регіонах України садівництво є однією з традиційних галузей сільського господарства. З огляду на це неабиякої актуальності набуває вирощування плодово-ягідних насаджень за органічними технологіями. Варто також зауважити і те, що у переліку вітчизняної органічної продукції далеко не останнє місце належить свіжим, сушеним та замороженим фруктам (сливи, вишні, яблука, груші, абрикоси), ягодам (ожина, малина, полуниця, брусниця, чорниця, журавлина, чорноплідна горобина (аронія), калина, кизил, бузина) та винограду.

Нині у світі за органічними стандартами сертифіковано понад 4 млн га багаторічних насаджень, що становить 2,5 % від їх світових площ (рис. 1). Порівняно до попереднього року (2014 р.) площі під багаторічними насадженнями зросли більш як на 640 тис. га або на 18,9 % [3].

У структурі сертифікованих органічних земель у світовому масштабі на багаторічні насадження припадає 8 %. Найбільші їх площі зосереджені в країнах Європи (1,4 млн га), дещо менші – Африки (0,9 млн. га) та Латинської Америки (0,8 млн га) (рис. 2).

Найбільш поширеними є кавові плантації, які займають понад 0,9 млн га, що становить майже чверть усіх багаторічних насаджень органічного сектору. Трохи менше припадає на оливкові (майже 0,7 млн га), горіхові (0,4 млн га), фруктові (близько 0,4 млн га) та виноградники (0,3 млн га) (рис. 3).

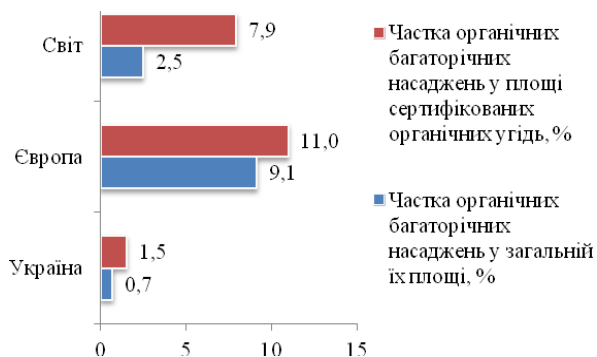

Рис. 1. Частка сертифікованих за органічними стандартами багаторічних насаджень, % (2015 р.)

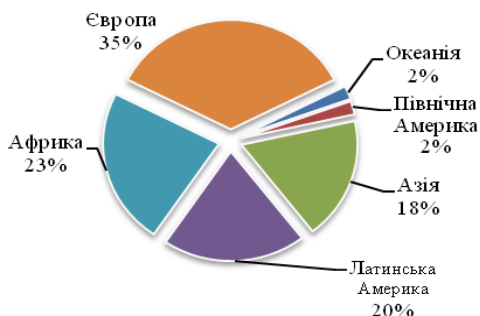

Рис. 2. Розподіл за континентами сертифікованих за органічними стандартами багаторічних насаджень, % (2015 р.)

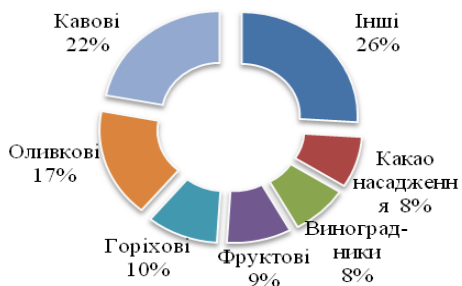

Рис. 3. Структура сертифікованих за органічними стандартами багаторічних насаджень в країнах світу, % (2015 р.)

В Україні сертифіковано 6,1 тис. га багаторічних насаджень, що становить 1,5 % усіх органічних угідь, задіяних в сільському господарстві. Із них близько 39 % становлять фруктови, 10 – ягідники, 6 – горіхові, понад 3% – виноградники і т.д. (рис. 4).

З кожним роком їх площа поступово зростає. Збільшується і кількість товаровиробників, фермерів та переробних підприємств в органічному секторі.

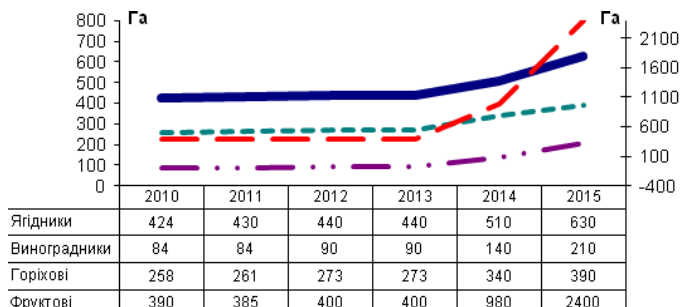

Рис. 4. Площі сертифікованих за органічними стандартами багаторічних насаджень в Україні, га (2015 р.)

Нині найбільші площі багаторічних насаджень задіяно під вирощування фруктових (2400 га). На ягідники у 2015 р. приходилося 630 га, горіхові – 390, лікарські та ароматичні насадження – 355, виноградники – 210 га, які поступово збільшуються. Так, лише за останні шість років площі під фруктовими насадженнями, сертифікованими як органічні зросли у 6 разів, під виноградниками – 2,5, ягідниками та горіховими у 1,5 рази (рис. 5).

Разом з тим, органічні фрукти і овочі продовжують набувати популярності серед європейських споживачів органічної продукції. Зокрема, частка органічних фруктів у загальних обсягах їх продажів у Швеції становить 18,3%, Швейцарії – 11,1, Австрії – 10,7, Німеччині – 7,4% [3, с. 232]. Зростають обсяги споживання органічних ягід та фруктів і на теренах нашої держави. Крім того, збільшуються обсяги виробництва соків, концентратів, джемів, сухофруктів і т.д.

З огляду на це розвиток органічного садівництва в Україні має значний потенціал, яким потрібно правильно скористатися. Цьому сприятиме активна державна політика, спрямована на вдосконалення нормативно-правового поля та захист від недобросовісної конкуренції.

Рис. 5. Динаміка площ під окремими видами, сертифікованих за органічними стандартами, багаторічних насаджень в Україні, га

Необхідна популяризація органічного бренду на внутрішньому ринку, що стимулюватиме зростання попиту, уведення державної підтримки у формі субсидій для виробників органічної продукції, що особливої ваги набуває у галузі садівництва. Це зумовлено у першу чергу тим, що закладка багаторічних насаджень потребує чимало коштів, які зможуть окупитися лише через певний проміжок часу, оскільки вік плодоношення в окремих культур (малина, смородина, агрус, персик) настає через 2-3 роки. На 4-5-й рік починають плодоносити черешня, вишня, абрикос, слива, деякі сорти яблуні. На 6-10-й рік груша та волоський горіх.

Неабияке значення в органічному садівництві належить розробленню систем удобрення, органічного й мінерального живлення, захисту насаджень від шкідників та хвороб тощо. У цьому зв'язку подальші наукові дослідження мають спрямовуватися на пошук ефективних технологій та технологічних рішень, які будуть адаптовані до вимог органічного виробництва та задовольнятимуть економічні й екологічні вимоги товаровиробників.

Важливе значення також належить підбору земельної ділянки, правильному закладанні органічного саду та догляду за ним. Основою успіху в органічному садівництві, крім іншого, є якісний садивний матеріал.

Таким чином, при правильному підході та комплексному використанні наявного ресурсного потенціалу Україна може зайняти лідируючі позиції серед виробників органічної продукції у світі, у т.ч. й плодів та ягід.

Література

1. Ходаківська О. В. Екологізація аграрного виробництва : монографія / О. В. Ходаківська. – К. : ННЦ ІАЕ, 2017. – 350 с.
2. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения [Электронный ресурс] / Д. Рикардо. – Режим доступа : http://www.seinstitute.ru/Files/Veh6-08_Ricardo.pdf.
3. Ходаківська О. В. Органічне виробництво: світові тенденції та українські реалії / О. В. Ходаківська // Землевпорядний вісник. – 2017. – № 8. – С. 32–37.
4. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends / H. Willer, J. Lernoud. – FiBL, IFOAM, 2017. – 340 p.